



NORGES HØYESTERETT

Den 15. april 2021 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Webster, Normann og Steinsvik i

HR-2021-790-U, (sak nr. 21-024049STR-HRET), straffesak, anke over dom:

I.

A (advokat Andrea Wisløff)

mot

Påtalemyndigheten (Åsmund Yli)

II.

Påtalemyndigheten (Åsmund Yli)

mot

A (advokat Andrea Wisløff)

truffet slik

DOM OG BESLUTNING :

- (1) Saken gjelder anke fra domfelte over lagmannsrettens lovanvendelse under skyldspørsmålet, saksbehandling og straffutmåling etter domfellelse for blant annet grovt ran der siktede ble idømt forvaring.
- (2) Påtalemyndigheten har inngitt motanke over lagmannsrettens lovanvendelse under skyldspørsmålet for så vidt gjelder domfellelsen for kroppskrenkelse.
- (3) Spørsmålet er om ankene skal tillates fremmet for Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323.
- (4) A har ankerett for det forhold han ble frifunnet for i tingretten, men domfelt for i lagmannsretten, nemlig tiltalens post I om grovt ran.
- (5) A ble 27. april 2020 tiltalt for overtredelse av:

«I. Straffeloven § 328 første ledd. jf. § 327

for ved forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved trusler å ha fremkalt alvorlig frykt for vold mot noen, og derved bemektiget seg en gjenstand som tilhørte en

annen. Ranet er grovt fordi det særlig legges vekt på at det er truet med skytevåpen eller annet særlig farlig redskap og foretatt overfor en forsvarsløs person.

Grunnlag:

Mandag 16. september 2019 ca. kl 12.45 i --- 149 i X, bemektiget han seg en personbil med kjennemerke 0000000 ved at han løp etter sin far B mens han truet med en kjøkkenkniv med ca 20 cm langt knivblad og blant annet ropte "jeg er gal, jeg kan bruke den" eller lignende og fikk dermed B til å gi fra seg bilnøkklene. Han kjørte deretter med bilen fra stedet.

II. Straffeloven § 274 første ledd. jf. § 273

for å ha skadet en annens kropp eller helse. Kroppsskaden er grov fordi det særlig legges vekt på at den har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall og er forøvd ved bruk av kniv eller annet særlig farlig redskap.

Grunnlag:

Kort tid før hendelsen beskrevet i post I i --- 149 i X, uten rimelig foranledning, oppsøkte han C i Cs leilighet og slo C gjentatte ganger med knyttet hånd i ansiktet og på kroppen. Etter at C fikk dyttet ham ut av leiligheten og stengt inngangsdøra, tok han seg inn på verandaen til C hvor han knuste minst 2 vinduer mens han ropte at han skulle "ta" C. Han kastet blant annet en keramikkrukke igjennom et vindu som traff C i brystet. C ble også truffet av glassbiter fra de knuste vinduene. C ble påført ett ca 2,5 cm langt kutt under venstre øye som måtte stripses samt kuttskader på håndbaken og en finger

III. Straffeloven § 272. jf. § 271

for å ha øvet vold mot en annen person eller på annen måte krenket ham fysisk. Kroppskrenkelsen er grov fordi det særlig legges vekt på at den har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall.

Grunnlag:

Til tid og på sted som beskrevet i post II, uten rimelig foranledning, dyttet han D minst to ganger slik at hun blant annet falt bakover og slo ryggen mot veggen og tok tak i begge armene hennes og dro i henne for å få henne ut av leiligheten.

IV. Straffeloven § 263

for i ord eller handling å ha truet med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen var egnet til å fremkalle alvorlig frykt.

Grunnlag:

a)

Mandag 16. september 2019 ca. kl. 12.30 i --- 149 i X, truet han med å knivstikke sin far B eller andre ved at han holdt frem en kjøkkenkniv med ca 20 cm langt knivblad og fektet med den mot B mens han blant annet uttalte "jeg er gal og jeg kan finne på å gjøre noe" eller lignende.

b)

Mandag 16. september 2019 ca. kl. 12.45 i nærheten av --- 149 i X, truet han med å utøve vold mot E ved at han blant annet uttalte til henne: "skal jeg ta deg og?", "jeg skal ta alle sammen rundt her" eller lignende mens han sparket og slo mot henne eller var aggressiv på annen måte.

V. Straffeloven § 271. jf. strl (2005) § 16

for å ha øvet vold mot en annen person eller på annen måte krenket ham fysisk.

Grunnlag:

Til tid og på sted som nevnt i post IV, grunnlag b, forsøkte han å slå og sparke E som der beskrevet. Han lyktes ikke i sitt forehavende fordi E løp unna.

VI. Straffeloven § 351 første ledd

for å ha skadet, ødelagt, gjort ubrukelig eller forspilt en gjenstand som helt eller delvis tilhørte en annen.

Grunnlag:

a)

Til tid og på sted som beskrevet i post II, knuste han de der nevnte vinduer i leiligheten som C og D bor i og som eies av Y Boligstiftelse.

b)

Mandag 16. september 2019 ca. kl. 13.00 ved --- 151 i X, knuste han ruten i førerdøren på en personbil 0000000 tilhørende F som stod parkert, samt påførte bilen en bulk i førerdøren og ripeskader i lakken på bilens venstre side.

VII. Straffeloven § 168

for å ha krenket besøksforbud etter straffeprosessloven § 222 a.

Grunnlag:

Til tid og på sted som beskrevet i post I og post IV, grunnlag a, oppsøkte han B og forholdt seg som der beskrevet til tross for at han var ilagt besøksforbud mot B. Forbudet var utferdiget av Politimesteren i Sør-Øst politidistrikt 13. juni 2019 med varighet til 13. desember 2019.

VIII. Vegtrafikkloven § 31 første ledd. jf. § 22 første ledd

for å ha ført en motorvogn når han var påvirket av alkohol (ikke edru) eller andre berusende eller bedøvende midler.

Grunnlag:

Mandag 16. september 2019 ca kl. 12.45 på --- på Z i X, førte han personbilen som beskrevet i post I til tross for at han var påvirket av alkohol og de narkotiske virkestoffene diazepam, klonazepam, alprazolam, amfetamin og metamfetamin. Blodprøve tatt samme dag kl. 13.40 viste en alkoholkonsentrasjon i blodet på 2.55 i promille og at påvirkningen av narkotika var svarende til mer enn 1,2 i alkoholpromille.

IX. Vegtrafikkloven § 31 første ledd. jf. § 24 første ledd første punktum

for å ha ført motorvogn uten å inneha gyldig førerkort for vedkommende gruppe av motorvogner.

Grunnlag:

Til tid og på sted som beskrevet i post I og post VIII, førte han den der beskrevne personbil til tross for at han ikke hadde gyldig førerkort.»

(6) Drammen tingrett avsa 27. august 2020 dom med slik domsslutning:

«A, født 00.00.1983, frifinnes for overtredelse av straffeloven § 328 første ledd, jf. § 327 (tiltalens post I).

A, født 00.00.1983, dømmes for overtredelse av

- Straffeloven § 271 (2 tilfeller) – (tiltalens post II og III)
- Straffeloven § 263 (2 tilfeller)
- Straffeloven § 271, jf. § 16,

- Straffeloven § 351 første ledd (2 tilfeller),
- Straffeloven § 168,
- Vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 22 første ledd,
- Vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 24 første ledd første punkt,

jf. straffeloven § 79 bokstav a og § 79 bokstav b og som fellesstraff med den betingede delen av Drammen tingretts dom 12.08.2019, jf. straffeloven § 39 tredje ledd, til fengsel i 1 år og 1 måned.

Fradraget i straffen for utholdt varetekt er 349 dager pr. 27.08.2020.

A, født 00.00.1983, dømmes til å tåle inndragning av kniv, jf. straffeloven § 69, jf. § 75.

A dømmes til å betale kr. 13.113,50 i skadeserstatning til Y Boligstiftelse og kr 2000 i skadeserstatning til F.

A dømmes til kontaktforbud i forhold til B i en periode på 1 år, jf. straffeloven § 57. A forbys i perioden på 1 år å forfølge, besøke eller på noe annet vis kontakte B. Kontaktforbudet trer i kraft fra dommen er endelig, men løper ikke under soning av frihetsstraff, jf. straffeloven § 58.

Saksomkostninger idømmes ikke.»

- (7) Påtalemyndigheten anket dommen. Anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for tiltalens post I, bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet for tiltalens post II og III, samt reaksjonsfastsettelsen.
- (8) Borgarting lagmannsrett traff 21. september 2020 beslutning om at anken over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for tiltalens post I, II og III henvises til ankeforhandling.
- (9) Borgarting lagmannsrett avsa 20. januar 2021 dom med slik domsslutning:

«1. A, født 00.00.1983, dømmes for overtredelse av straffeloven § 328 første ledd, jf. §327, straffeloven § 272, jf. § 271 og straffeloven § 271, som felles straff med de forhold som er rettskraftig avgjort ved Drammen tingretts dom 27. august 2020, jf. straffeloven § 78 bokstav a) og b), som samlet dom med den betingede delen av Drammen tingretts dom 12. august 2019, til forvaring i 2 – to – år og 4 – fire – måneder, med en minstetid på 1 – ett – år og 5 – fem – måneder.

Til fradrag i tidsrammen og minstetiden kommer 525 – femhundreogtjuefem – dager for frihetsberøvelse, jf. straffeloven § 83 femte ledd.

2. A forbys å oppsøke, forfølge eller på noe annet vis ta kontakt med B i en periode på 3 – tre – år.
3. A ilegges kontaktforbud ved at han forbys å nærme seg boligen til B for en periode på 1 – ett – år.
4. Forbudssonen for domsslutningen punkt 3 dannes av koordinatene:

1. 32V 535351 6646988
2. 32V 540065 6596585

3. 32V 586869 6599279

4. 32V 583295 6637163

Overholdelse av forbudet kontrolleres elektronisk, jf. straffeloven § 57 femte ledd.»

- (10) A har anket dommen til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet for tiltalens post I, saksbehandlingen og straffespørsmålet. Anken over straffespørsmålet gjelder lagmannsrettens lovanvendelse, saksbehandling og konkrete reaksjonsfastsettelse.
- (11) Domfelte anfører i korte trekk at verken vilkårene for grovt eller simpelt ran er oppfylt. Til straffutmålingen er det anført at det ikke er grunnlag for å idømme forvaringsstraff, og at utmålingen av den alternative tidsbestemte fengselsstraffen under enhver omstendighet er for streng. Det er endelig anført at lagmannsrettens domsgrunner er mangelfulle ved avgjørelsen av både skyld- og straffespørsmålet.
- (12) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle og slutter seg til lagmannsrettens dom og premisser for så vidt gjelder domfeltes ankepunkter. Påtalemyndigheten har inngitt motanke over lagmannsrettens lovanvendelse under skyldspørsmålet for tiltalens post II, hvor det i korte trekk er anført at lagmannsretten har anvendt straffeloven § 272 feil og at forholdet skulle vært subsumert som grov kroppskrenkelse.
- (13) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at domfelte har ankerett for forholdet i tiltalens post I, ettersom han ble frifunnet for dette forholdet i tingretten, men domfelt i lagmannsretten. Ankeretten omfatter også straffutmålingen. Ankeutvalgets kompetanse følger da av straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum, som fastsetter at anken bare kan nektes fremmet dersom utvalget enstemmig finner det klart at anken ikke kan føre frem. Nektelsesbeslutningen må i tilfelle begrunnes, jf. § 323 andre ledd andre punktum.
- (14) *Domfeltes anke*
- (15) *Anken over lovanvendelsen under skyldspørsmålet og saksbehandlingen under tiltalens post I*
- (16) Domfelte anfører at lagmannsretten har anvendt beviskravet feil under vurderingen av om gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 327 er oppfylt for tiltalens post I. De aktuelle delene av bestemmelsen lyder slik:
- «For ran straffes den som med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning over vold mot en person, setter ham ute av stand til forsvar eller ved trusler fremkaller alvorlig frykt for vold mot noen, og derved
- bemektiger seg en gjenstand som tilhører en annen...»
- (17) Spørsmålet er om lagmannsrettens bevisvurdering er basert på riktig beviskrav, når retten har funnet det bevist utover enhver rimelig tvil at domfelte bemektiget seg bilen ved trusler som fremkalte alvorlig frykt for vold mot fornærmede. Når lagmannsrettens begrunnelse leses som helhet, er det etter ankeutvalgets syn ikke tvil om at beviskravet er riktig anvendt.
- (18) Det fremgår av dommen at domfelte bar kniv i forbindelse bemektigelsen av bilen og at kniven hadde vært fremme i kontakt med fornærmede kort tid før domfelte fikk bilnøkkelen. Trusselsituasjonen var dermed etablert ved overleveringen av bilnøkkelen fra fornærmede til

domfelte, og det har derfor ikke avgjørende betydning om domfelte pekte kniven mot fornærmede ved selve overleveringen. At truslene fremkalte alvorlig frykt hos fornærmede for bruk av kniven, fremgår klart av lagmannsrettens bevisvurdering.

- (19) På denne bakgrunn er ankeutvalget også kommet til at lagmannsrettens domsgrunner knyttet til vurderingen av simpelt ran oppfyller kravene i straffeprosessloven § 40, og følgelig ikke utgjør en saksbehandlingsfeil, slik domfelte har anført.
- (20) Ankeutvalget har enstemmig kommet til at disse delene av anken klart ikke kan føre frem, og at det ikke foreligger andre grunner til at de skal fremmes for behandling i Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd andre og tredje punktum. Disse delene av anken nektes derfor fremmet.
- (21) Domfelte har dernest anført at lagmannsrettens lovanvendelse er feil når den kom til at tiltalens post I skulle subsumeres som grovt ran etter straffeloven § 328. Også her er det anført mangelfulle domsgrunner som saksbehandlingsfeil.
- (22) Under lovanvendelsen uttaler lagmannsretten:
- «Når det gjelder spørsmålet om ranet er grovt, viser lagmannsretten til kriteriene som er listet opp i straffeloven § 328 som det «særlig» skal legges vekt på. Ved denne vurderingen viser lagmannsretten til at tiltalte hadde truet med kniven som hadde et knivblad på 20 cm og at kniven ikke var i slire slik at den fremsto som et «særlig farlig redskap». Videre viser lagmannsretten til at fornærmede B var en eldre person med store psykiske problemer slik det er referert fra legeerklæringen over, og at han åpenbart har vært tiltalte fysisk underlegen. Lagmannsretten viser i tillegg til tiltaltes forklaring om at han har drevet aktivt med boksing i flere år. Ved vurderingen av om ranet er grovt, viser lagmannsretten også til at tiltalte oppsøkte faren der han bodde og burde kunne føle seg trygg. Faren var til og med vernet av et besøksforbud som tiltalte brøt.»
- (23) Etter straffeloven § 328 første ledd beror spørsmålet om ranet er grovt på en helhetsvurdering der det særlig skal legges vekt på momentene i bokstav a til d. I vår sak er det alternativet «*truet [med] annet særlig farlig redskap*» som er aktuelt. Lagmannsretten har funnet det bevist at domfelte «hadde kniv» mens ranshandlingen ble gjennomført, og at fornærmede, som var truet med kniven tidligere, var klar over dette. I den helhetsvurderingen som skal foretas etter § 328, fremstår bruken av kniven under ranet – basert på det lagmannsretten fant bevist – som tilbaketrukket. Dette til forskjell fra situasjonen i avgjørelsene i Rt-1988-304 og Rt-2001-733, der forholdene ble bedømt som grove ran. Grensen mellom simpelt og grovt ran er videre berørt i avgjørelsen i Rt-2005-573.
- (24) Selv om lagmannsretten også trekker frem enkelte andre relevante forhold ved vurderingen av om ranet var grovt, fremstår begrunnelsen – som heller ikke nevner relevante høyesterettsavgjørelser – ikke tilstrekkelig til å prøve om straffeloven § 328 om grovt ran i dette tilfellet er korrekt anvendt, jf. straffeprosessloven § 343 andre ledd nr. 8.
- (25) Ankeutvalget har derfor enstemmig kommet til at denne delen av dommen – vurderingen av om ranet er grovt – oppheves, jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a.
- (26) Anken over straffutmålingen – lovanvendelsen og saksbehandlingen knyttet til idømmelsen av forvaring

- (27) Domfelte har anført at lagmannsretten ikke har begrunnet at vilkåret «alvorlig art» i straffeloven § 40 andre ledd er oppfylt og at dette utgjør en saksbehandlingsfeil. Det er også anført at rettspraksis tilsier at forholdet i tiltalens post I ikke er tilstrekkelig alvorlig for å idømme forvaring.
- (28) Straffeloven § 40 første og andre ledd lyder slik:
- «Når fengselsstraff ikke anses tilstrekkelig til å verne andres liv, helse eller frihet, kan forvaring i anstalt under kriminalomsorgen idømmes når lovbrøyteren finnes skyldig i å ha begått eller forsøkt å begå et voldslovbrudd, et seksuallovbrudd, en frihetsberøvelse, en ildspåsettelse eller et annet lovbrudd som krenket andres liv, helse eller frihet, eller utsatte disse rettsgodene for fare og vilkårene i annet eller tredje ledd er oppfylt. Er siktede under 18 år, kan forvaring ikke idømmes, med mindre det foreligger helt ekstraordinære omstendigheter.
- Var lovbruddet av alvorlig art, må det være en nærliggende fare for at lovbrøyteren på nytt vil begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd.»
- (29) Tredje ledd fastsetter vilkår for forvaring ved lovbrudd «av mindre alvorlig art».
- (30) Lagmannsretten har anvendt straffeloven § 40 andre ledd om forvaring ved lovbrudd av «alvorlig art», og har innledningsvis tatt et korrekt rettslig utgangspunkt for vurderingen, når det uttales:
- «Andre og tredje ledd oppstiller ytterligere vilkår avhengig av om lovbruddet er av «alvorlig art» eller «mindre alvorlig art». Det er andre ledd som er aktuelt her. Ved lovbrudd av alvorlig art må det være «nærliggende fare for at lovbrøyteren på ny vil begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd.»
- (31) Lagmannsretten har i forlengelsen av dette gjengitt partenes anførsler vedrørende vilkåret om «alvorlig art» i § 40 andre ledd. Premissene inneholder imidlertid ikke i det følgende noen klar drøftelse av om vilkåret er oppfylt. På side 21 i dommen viser lagmannsretten, med henvisning til Matningsdal, Straffeloven, Alminnelige bestemmelser, Kommentartutgave, side 360, til at «både trusler og ran vil kunne være overtredelser som krenker andres liv, helse eller frihet, og at det ved ran må foretas en konkret vurdering 'der det bør legges særlig vekt på styrken og alvorret i volds- og/eller trusselinnslaget', jf. Rt. 2002 side 1677 (side 1681).» I fortsettelsen av dette uttaler lagmannsretten følgende:
- «Lagmannsretten viser til det som er lagt til grunn om det grove ranet over, og til at ranet ble begått kort tid etter at tiltalte hadde truet faren ikke langt fra ham, kanskje et par meter samtidig som tiltalte brøt besøksforbudet. Lagmannsretten legger etter dette til grunn at ranet, også hensett til trusselen og krenkelsen av besøksforbudet, var et slikt lovbrudd som er angitt som den andre lovbruddskategorien i § 40 første ledd, det vil si «et annet lovbrudd som krenker andres liv, helse eller frihet.»
- (32) Etter omstendighetene kan en slik henvisning lagmannsretten her gjør til sin tidligere drøftelse være tilstrekkelig. I dette tilfellet viser imidlertid ikke den tidligere drøftelsen at de vurderingene som må gjøres for å idømme forvaring er oppfylt. Noen ytterligere vurdering av "styrken og alvorret i volds- og/eller trusselinnslaget", jf. Rt-2002-1677, fremkommer ikke, verken i tilknytning til grunnvilkåret for forvaring i første ledd eller vilkåret om lovbrudd av alvorlig art etter andre ledd.
- (33) Etter ankeutvalgets syn er begrunnelsen mangelfull og hindrer prøving av om straffeloven § 40 andre ledd er korrekt anvendt, jf. straffeprosessloven § 343 andre ledd nr. 8. Svakheten i begrunnelsen på dette punktet henger også i noen grad sammen med manglene ved begrunnelsen for så vidt gjelder domfellelsen for grovt ran.

- (34) Idet også domfellelsen for grovt ran oppheves, har ankeutvalget enstemmig kommet til at lagmannsrettens straffutmåling i sin helhet må oppheves, jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a.
- (35) Utvalget har etter dette kommet til at lagmannsrettens dom oppheves for så vidt gjelder vurderingen av om tiltalens post I skal subsumeres under straffeloven § 328 og straffutmålingen, herunder om vilkårene for forvaring etter straffeloven § 40 er oppfylt.
- (36) Ankeutvalget finner videre at opphevingen ikke bør omfatte ankeforhandlingen, jf. straffeprosessloven § 347 første ledd.
- (37) Før øvrig har utvalget kommet til at anken klart ikke kan føre frem slik det fremgår av premissene, og at disse delene av anken ikke gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller at det av andre grunner er særlig viktig å få disse delene av saken prøvd i Høyesterett. De øvrige delene av anken blir derfor nektet fremmet, jf. § 323 første ledd andre punktum.
- (38) *Anken fra påtalemyndigheten*
- (39) *Høyesteretts ankeutvalg* viser til at anke til Høyesterett ikke kan fremmes uten samtykke fra ankeutvalget. Utvalget kan bare gi samtykke når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd første og andre punktum.
- (40) Ankeutvalget finner enstemmig at det ikke er tilstrekkelig grunn til at anken blir fremmet for Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323. Anken tillates derfor ikke fremmet.
- (41) Dommen og beslutningen er enstemmig.

D O M S S L U T N I N G

Lagmannsrettens dom oppheves for så vidt gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet for tiltalens post I, begrenset til vurderingen om ranet skal subsumeres under straffeloven § 328, samt lagmannsrettens straffutmåling.

B E S L U T N I N G

Anken fra A for øvrig over saksbehandlingen og lovanvendelsen tillates ikke fremmet.

Anken fra påtalemyndigheten tillates ikke fremmet.

Kristin Normann
(sign.)

Bergljot Webster
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)